

Spoznajmo male sove

// Al Vrezec

Zaradi pretežno nočnega življenja sove pogosteje slišimo kot vidimo. A tudi takrat, ko se nam posreči ujeti pogled nanje, večinoma vidimo zgolj temne silhuete. Zaradi tega je sove priročno deliti v tri velikostne skupine. Med desetimi pri nas bolj ali manj redno opazovanimi vrstami sta dve zares veliki, velika uharica (*Bubo bubo*) in kozača (*Strix uralensis*) v velikosti fazana ali petelina, štiri so nekako srednje velikosti, recimo med golobom in kanjo, pegasta sova (*Tyto alba*), mala uharica (*Asio otus*), močvirska uharica (*A. flammeus*) in lesna sova (*Strix aluco*), štiri vrste pa so majhne, torej manjše od goloba. Malim sovam, velikemu skoviku (*Otus scops*), čuku (*Athene noctua*), malemu skoviku (*Glaucidium passerinum*) in koconogem čuku (*Aegolius funereus*) so skupne še rumene oči in dejstvo, da so zaradi majhne postave precej bolj izpostavljene različnim plenilcem, zlasti ujedam pa tudi večjim sovam. Plenilec najpogosteje napade izza hrbta in se pri zalozovanju plena skriva pred očmi žrtve. Vse male sove imajo za plenilce prevaro, lažne oči na zatilju, ki so najbolj izrazite pri najmanjšem malem skoviku. Male sove si zato za svoj življenjski prostor izbirajo takšna mesta, da se kar se da izognejo večjim sovratnicam. To jih je prignalo v zares ekstremna okolja, kot so visokogorski gozdovi (mali skovik, koconogi čuk), grmišča in bližina človeških naselij (veliki skovik, čuk). Naj bodo človeška naselja še tako mamljivo gnezdišče z mnogimi gnezdilnimi nišami, lahkim plenom pri obcestni svetilki in predvsem izostankom večjih plenilcev, pa so lahko tudi nevarna past. Enostavno ulovljiva zastrupljena miš, mračni um starega vraževerca in nespametnost vaškega sadjarja, ki mu je glavo zmešala možnja cekinov, pa še nekaj kilometrov asfalta preveč so razlogi, ki so zdesetkali velikega skovika, čuka pa prignali do skorajšnjega izumrtja.

Sorodstveno se od malih sov najbolj razlikuje veliki skovik, ki je bolj soroden nekaterim večjim sovam, kot sta velika uharica in lesna sova, kot pa drugim malim sovam. Veliki

skovik je tudi edina mala sova s pernatimi ušesci. Najbolj sorodna med malimi sovami sta mali skovik in čuk, skupno pa jima je tudi to, da ju je mogoče opazovati tudi podnevi, zlasti ob zgodnjih jutranjih ali pozno popoldanskih urah. Koconogi čuk ima med vsemi malimi sovami največjo glavo z izrazito obrazno masko, noge pa porasle s perjem vse do konca prstov. Zelo pomemben podatek pri določanju malih sov je, kje smo nanje naleteli. Na višjih legah bomo naleteli na koconogega čuka in malega skovika, v nižinah pa na čuka in velikega skovika. V splošnem to sicer drži, a ptice imajo peruti, zato so presenečenja vedno mogoča, kot so veliki skoviki na višje ležečih toplih snežniških pobočjih, ali pa koconogi čuki na Ljubljanskem barju in celo v sredozemskem okolju jadranskih otokov. Vse to kaže, da o teh sovah vemo še vedno izjemno malo. Za spoznavanje malih sov je nadvse priročno dejstvo, da si vse štiri vrste za svoje gnezdišče lahko izberejo tudi nastavljeno gnezdilnico. Vendar pa ne pozabimo: gre za redke in ogrožene vrste, zato je pri tem potrebna velika mera pazljivosti, znanja in odgovornosti, kajti neprimerna gnezdilnica ali neustrezno vznemirjanje sov med gnezdenjem je lahko zanje tudi pogubno! Še eno opozorilo pri opazovanju teh prikupnih ptic: vse se silno rade odzovejo na posnetek teritorialnega oglašanja. Ob tem se zelo razburijo in pozabijo na svojo varnost. Neprimerna uporaba posnetka je zato lahko zanje usodna, kar še posebej velja za dnevne vrste, zlasti malega skovika. Uporaba posnetka je zato zgolj in samo upravičena v raziskovalne namene, ko želimo na primer sove popisati, vsekakor pa ne zgolj za potrebe opazovanja! Obzirnost do ptic naj bo vselej na prvem mestu. Morda le namig, kako opazovati sove tudi brez motečih pripomočkov. Če na sovo čez dan naletijo dnevne ptice, zaženejo vik in krik. Če bomo takemu direndaju sledili, nas pot lahko prej ko slej pripelje do sove. Nekatere, zlasti mali skovik, pa se neredko oglašajo že podnevi, zato njihovo odkrivanje ni težka naloga.

1: Z malim skovikom (*Glaucidium passerinum*), najmanjšo evropsko sovo, se lahko v gorskih gozdovih srečamo tudi podnevi.

foto: Milan Cerar

Male sove

Ilustracije Jan Hošek

Objavo ilustracij sta omogočila: avtor ilustracij Jan Hošek, ČSO (Česká společnost ornitologická) in Alena Klvaňová, urednica revije Ptačí svět, za kar se jima iskreno zahvaljujemo.

Risbo sov si lahko ogledate tudi na spletni strani revije Svet ptic. ●

Prva primarna letalna peresa

1: prva primarna letalna peresa (v naravni velikosti)

A – veliki skovik (*Otus scops*)

B – koconogi čuk (*Aegolius funereus*)

C – čuk (*Athene noctua*)

D – mali skovik (*Glaucidium passerinum*)

Izbljuvki

2: izbljuvki (v naravni velikosti)

A – veliki skovik

B – koconogi čuk

C – čuk

D – mali skovik

E – lesna sova (*Strix aluco*) - za primerjavo velikosti

foto: vse Matija Križnar